

Тогобіцька А.А.

*Національна академія прокуратури України, науковий співробітник відділу проблем управління та науково-методичного забезпечення прокурорської діяльності
Науково-дослідного інституту*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРОКУРОРОМ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН І ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Сьогодні, в умовах реформування органів державного контролю у сфері земельних відносин та трансформації функцій прокуратури, роль і значення правового регулювання набувають дедалі більшої актуальності. Протягом останнього десятиліття в Україні відбувається інтенсивний процес формування нової системи земельного законодавства. За цей період прийнято низку нормативно-правових актів: починаючи з березня 1991 року Верховною Радою України ухвалено 37 законів і 86 змін до законів, Президентом України – видано 178 указів, Кабінетом Міністрів України – ухвалено 84 постанови, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади затверджено 758 нормативно-правових актів. Однак, наявність значних прогалин у цьому законодавстві, а також досить велика питома вага декларативних норм – вказує на необхідність подальшого його вдосконалення.

Проблеми правового регулювання досліджували в своїх роботах такі вчені, як: В. Сирих, С. Алексєєв, В. Басков, Н. Оніщенко, С. Бобровник, С. Максимова, Н. Пархоменко, Т. Тарахонич, О. Перов, Н. Євдєєва та інші. Проте, переважна більшість наукових праць з'явилася в період, що передував не тільки прийняттю нового Земельного кодексу України, а й початку проведення в Україні земельної реформи, і тому не відображає повною мірою сучасних проблем його здійснення.

На прикладі галузевих наказів Генерального прокурора України пропонується розглянути проблемні питання правового регулювання захисту прокурором земельних відносин.

Як визначено в теорії прокурорського нагляду, галузеві накази Генерального прокурора України регулюють порядок організації діяльності прокуратури на певному напрямі, встановлюють особливості провадження прокурорської діяльності при виконанні функціональних обов'язків, регламентують порядок взаємодії між структурними підрозділами органів прокуратури.

Прокурорська діяльність у сфері земельних відносин урегульована майже усім комплексом галузевих наказів, які визначають організаційні засади діяльності прокурора у правозахисній, представницькій, наглядовій, кримінально-правових сферах. Генеральним прокурором України у п.8 наказу № 3гн-2011 «Про організацію правозахисної діяльності органів прокуратури» визначено, що особливості правозахисної діяльності у сфері земельних відносин регулюються окремим галузевим наказом Генерального прокурора України. Так, Генеральний прокурор України підписав наказ № 3/2гн-2011 «Про особливості організації діяльності органів прокуратури у сферах охорони навколишнього природного середовища та земельних відносин», яким передбачив комплексний

характер захисту інтересів громадян і держави у сфері земельних відносин, шляхом застосування правозахисних, представницьких та кримінально-правових засобів прокурорського реагування на порушення закону (п.4 Наказу).

Не вдаючись до аналізу положень провадження прокурорського нагляду за додержанням законності органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство, лише зазначимо, що розгляд заяв і повідомлень про підслідні органам прокуратури злочини у сфері земельних відносин, які вчинені на території річки Дніпро, її водосховищ, Дніпровсько-Бузького лиману, їх водоохоронних зон, прибережних захисних смуг, а також про злочини у цих сферах, вчинені працівниками правоохоронних органів піднаглядних екологічним прокурорам, провадження досудового слідства у вказаній категорії кримінальних справ та прокурорський нагляд за його законністю покладено на екологічних прокурорів й відповідні галузеві підрозділи Дніпровської екологічної прокуратури (п. 3.6 Наказу № 4 гн-2005 «Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять дізнання та досудове слідство»).

Цікавим видається аналіз представницької діяльності органів прокуратури у земельній сфері, яка регулюється окремим наказом Генерального прокурора України № 6гн-2006 «Про організацію представництва прокурором інтересів громадянина або держави та їх захисту при виконанні судових рішень». Відповідно до п. 4 Наказу захист інтересів громадян і держави у сфері земельних відносин визначено пріоритетним. Тому, підрозділи представництва інтересів громадян і держави в судах, а також відділи захисту інтересів громадян і держави у сфері земельних відносин зобов'язано, за наявності підстав, готувати позови, заяви, протести та надсилати їх до суду за підписом прокурорів або їх заступників. Керуючись п. 12.5 зазначеного наказу, прокурорів усіх рівнів зобов'язано принципово реагувати на виявлені під час здійснення представницької діяльності на факти постановлення суддями незаконних судових рішень, а у разі виявлення таких фактів у справах, пов'язаних із земельними відносинами, відповідні матеріали надсилати до відділу захисту інтересів громадян і держави у сфері земельних відносин Головного управління представництва в суді, захисту інтересів громадян і держави при виконанні судових рішень Генеральної прокуратури України. Натомість, у п. 15 наказу зазначено, що копії відповідних документів, що стосуються справ, пов'язаних із земельними відносинами, надсилаються до відділу нагляду за додержанням земельного законодавства та представництва інтересів громадян і держави в суді у цій сфері Головного управління нагляду за додержанням і застосуванням законів щодо прав і свобод та захисту інтересів держави Генеральної прокуратури України. Така неоднозначність у регламентації повноважень відділів і підрозділів, може негативно впливати на ефективність прокурорської діяльності. Основний акцент у подальшому формуванні правової основи функціональної діяльності прокурора у сфері захисту земельних відносин має бути зроблений не на прийнятті низки правових норм, які перенасичують земельну сферу, а на процесуальній складовій реалізації прокурорських повноважень у цій сфері, яка так і залишається недостатньо дослідженою та, відповідно, потребує більш чіткого закріплення в чинних нормативно-правових актах.